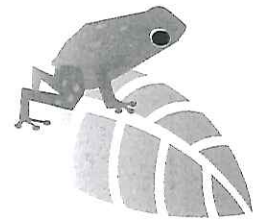

fakta om

dikter

Dikter är ofta korta texter som vill förmedla en bild eller en känsla. Det kan vara hur ett träd vajar i en väldig storm.

Det kan också vara känslan av att inte höra hemma någonstans.

Många som skriver dikter tar hjälp av spännande bildspråk, upprepningar och nyskapande ord för att beskriva känslor och upplevelser. En del dikter följer vissa regler med rytmer och rim medan andra dikter är mer fria.

Ett annat ord för dikter är poesi eller lyrik och den som skriver dikter brukar därför kallas poet eller lyriker.

Vad är typiskt för genren?

Bunden eller fri poesi

Du kan skriva dikter i bunden eller fri form. Den bundna dikten följer vissa regler och mönster. Det kan vara att det ska finnas ett visst antal stavelser i varje rad eller att sista ordet i varje rad ska rimma i en viss ordning. Exempel på bunden dikt är *sonett* och de japanska diktformerna *haiku* och *tanka*.

Haiku och tanka

I de japanska diktformerna haiku och tanka räknar man teckenljud. När du skriver en haiku eller tanka på svenska räknar du i stället stavelser. En stavelse innehåller en vokal. Ordet *vo-kal* består alltså av två stavelser.

Haikun består av tre rader med sammanlagt 17 stavelser. På den första raden ska det vara fem stavelser, på den andra sju och på den sista ska det vara fem stavelser.

uteliggaren
kisar i morgonljuset
tiggkaffet svalnar

Tankan består av fem rader. De tre första raderna innehåller lika många stavelser som en haiku. De två sista raderna har sju stavelser vardera.

Godkväll. Nyheter.
Ungdom död av drog. Ungdoms
kompisar kräver
att samhället hindrar dem
från att ta aktuell drog.

Radbyte

Typiskt för dikter är att texten ofta består av korta rader med en ojämn högerkant. Du kan byta rad för att få rytm i dikten.

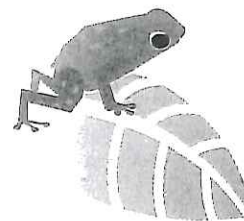
En rad i en dikt kallas för *versrad* och när flera versrader håller ihop kallas det för en *strof* eller en *vers*.

Det är svarta tecken i skyn } versrad
och hållregn och juliregn
och piskregn och hagelregn
och jungfruregn och åskregn
och alla ord som inte räcker till
för att förklara tillståndet i det här landet } strof

Cirkelkomposition

När du knyter ihop början och slutet i en dikt med samma ord, versrad eller strof använder du dig av så kallad *cirkelkomposition*. Det är inte bara dikter som kan vara uppbyggda på det här sättet. I många filmer används cirkelkomposition för att knyta ihop filmens början och slut.

Upprepa ord och meningar

Ett knep som du kan använda i dina dikter är att upprepa ett eller flera ord i början av versraderna. En sådan upprepning kallas för *anafor*. Upprepar du i stället samma ord i slutet av en rad kallas det för *epifor*. Med hjälp av upprepningen kan du få dikten att kännas rytmisk och lekfull.

Rim

Det vanligaste sättet att rimma är att låta minst två versrader sluta med samma ändelse. Det här sättet att rimma kallas för *slutrim*.

Slåss för oss som slåss och jag råkar
Slåss för oss som slåss, inte bråkar
Till dunka–dunka dunk och stråkar

Versraderna som rimmar med varandra kan komma direkt efter varandra, men de kan också korsas så att till exempel varannan rad rimmar. Hur versraderna rimmar i en dikt brukar kallas för *rimflätning*.

Ett annat rim är *alliteration*, eller bokstavsrim. Då börjar flera ord i versraden på samma bokstav eller språkljud.

Taggtråd täckt av siden igen min vän
grått blått bläck katt rått hunden

Välj rätt ord

I en dikt är orden viktiga. Försök därför att välja rätt ord till rätt tillfälle. Man brukar bland annat tala om att orden har olika valörer och olika klanger. Med valörer menar man att orden har olika värde. Ordet *älskar* har hos de flesta människor större värde än ordet *gilla*.

Med klanger menar man hur orden låter. Till en finstämd kärleksdikt kanske du väljer ord som låter mjuka och runda, som till exempel *dröm* eller *moln*. Om du däremot vill uttrycka ilska i din dikt passar det bättre med ord som låter kantiga och hårda, som till exempel *krasch* eller *taggig*.

Bildspråk

I poesi är det vanligt att man använder sig av bildspråk. Det betyder att du med hjälp av språket försöker skapa bilder hos läsaren. Två av de vanligaste bildspråken är *liknelsen* och *metaforen*.

Liknelsen är en jämförelse mellan två ord eller två begrepp. I liknelsen använder du dig av orden *som* eller *liksom* för att jämföra.

Nationen skälvde som ett övergivet barn

Metaforen är också en slags liknelse. Men i metaforen tar man bort ordet *som*. Metafor betyder överföring och det innebär att man ger orden en annan betydelse än vad de egentligen har.

... nu stannar jag i min lägenhet och
får lite myror i huvet
får lite fjärilar i magen

Två andra bildspråk är *symboler* och *personifikation*.

En symbol är ett ord som ger läsaren en bild av något välkänt. En ros är en symbol för kärlek och man kan använda en duva som symbol för fred.

I personifikationen ger man liv åt naturen eller döda ting. I den här versraden är det rymden som blir levande eftersom den kan tiga.

Vrålen steg mot den prickvita tigande rymden